

Beslut i universitets-
styrelsen 2010-04-21/GVK

Språkpolicy för KTH 2010

(Förslag US 2010-04-21)

Dnr V-2009-0365, doss10

1. Inledning

KTH är ett av Sveriges mest internationella universitet med en verksamhet som spänner över hela världen. KTH är också ett av Sveriges äldsta universitet med en djup och aktiv samverkan med det svenska samhället. KTH utvecklar sin nationella och internationella roll med stor omsorg och strävar efter att vara en aktiv deltagare i samhällsutvecklingen.

KTHs övergripande mål och starkaste drivkraft är att nå excellens i utbildning och forskning. Detta mål kräver att KTH agerar klokt och insiktsfullt i allt sitt arbete vare sig det sker på lokal, nationell eller internationell nivå. KTH ska vara ett framstående svenskt *och* internationellt universitet.

KTH har satt upp ett antal verksamhetsmål, av vilka flera har direkt betydelse för språkanvändningen. Några av målen är uttalat internationella, som att KTH ska vara ett internationellt universitet och att KTHs studenter ska vara attraktiva på en internationell arbetsmarknad.

Inom forskningen är engelska ett *lingua franca* för kommunikation mellan personer med olika modersmål. De flesta forskare vid KTH använder engelska dagligen när de arbetar med internationella kolleger och när de publicerar. När de arbetar med svenska kolleger använder svensktalande naturligtvis svenska liksom för publicering inom forskningsområden där svenska är publiceringsspråk.

Inom utbildningen använder KTH huvudsakligen svenska de tre första studieåren. För att anpassa utbildningen till Bologna-processen och främja internationaliseringen sker undervisningen under de två följande studieåren huvudsakligen på engelska.

Kravet på KTH att leva upp till rollen som ett nationellt *och* internationellt universitet, där svenska och engelska används parallellt, fokuserar på betydelsen av språkkunskaper. Intresset hos anställda och studenter att vara aktiva på både nationell och internationell nivå innebär att språklig kompetens på svenska och engelska skapas även utan centralt initierade åtgärder. Det finns dock sammanhang och frågeställningar som kräver att språkliga färdigheter behandlas policymässigt för att klargöra efter vilka principer och regler som språk används och främjas inom KTH.

Föreliggande språkpolicy betonar parallellspråkighet i KTHs verksamhet. Internationella studenter som följer KTHs utbildningar på avancerad nivå och forskarnivå omfattas inte av kravet på parallellspråkighet om inte annat överenskommit.

2. Språkpolicyens fem aspekter

I språkpolicyen formuleras övergripande mål och görs ställningstaganden som tar hänsyn till och främjar följande fem viktiga aspekter.

2.1 KTH i världen

KTH har en mycket stark internationalisering av utbildning och forskning. Internationaliseringen av utbildningen är i sig en kvalitetsfaktor och bidrar till studenternas personliga utveckling och anställningsbarhet. KTH tar emot många inresande studenter. Härigenom skapas mångkulturella studentgrupper, vilket bidrar till internationalisering på hemmaplan. KTH strävar efter att vara en attraktiv miljö för framstående forskare och lärare från hela världen.

I arbetet med internationalisering inom utbildningen är det viktigt att göra en korrekt språklig avvägning mellan olika studentgruppers behov. Genom att skapa goda möjligheter för anställda och studenter att kunna uttrycka sig på såväl svenska som engelska inom teknik och naturvetenskap kommer KTH att kunna bidra till internationalisering genom effektivare inläring och kommunikation, större förståelse för teknik och naturvetenskap i samhället, mer positiv bild hos lärare och skolungdom, bättre möjligheter för forskare att delta i samhällsdebatten samt bättre möjligheter att utnyttja forskningsrön i samhället. En förutsättning för att KTH fortsatt ska kunna erbjuda utbildning för internationella studenter är också att dessa erbjuds undervisning på engelska.

2.2 KTH och utbildningens kvalitet

Genom att utbildningen vid KTH innehåller inslag av såväl svenska som engelska kommer studenter med svenska som modersmål att få vissa passiva språkkunskaper, t.ex. viss fackterminologi i engelska. På motsvarande sätt är förhoppningen att internationella studenter kommer i kontakt med svenska.

KTH utgår emellertid från att kursmålen nås bäst om studenterna antar ett djupinriktat förhållningssätt till sitt lärande, vilket bland annat stöds av god språklig kommunikation mellan studenterna samt mellan studenter och lärare. Ett mer medvetet användande av svenska och engelska kan därför effektivisera undervisning, men även annan kommunikation internt inom KTH.

Härvidlag ska man vara medveten om att kommunikation på ett annat språk än modersmålet i vissa undersökningar visat sig vara mindre effektivt och medföra sämre förståelse än kommunikation på modersmålet. Mot bakgrund av en allt mer internationaliserad arbetsmarknad är det dock ett strikt kvalitetskrav att examinerade ingenjörer och arkitekter ska behärska engelska som arbetsspråk.

2.3 KTH och det vetenskapliga språket

Högskolans roll som kunskapsförmedlare kräver god språkbehärskning hos dem som ska presentera och föra samtal om kunskaperna. När tekniska möjligheter för kommunikation ökar ställs högre krav på dem som ska nå ut och representera KTH, som anställda eller som nuvarande eller tidigare studenter. Gott språk ger en fördel i konkurrensen om uppmärksamhet. Om KTH och dess representanter på ett fullvärdigt sätt ska delta i samhällsdebatten är ett enkelt och begripligt språk en förutsättning. Det är därför önskvärt att examinerade från KTH kan kommunicera sitt ämne både på svenska och engelska, det vill säga är parallellspråkiga.

Forskningen vid KTH har normalt engelska som publikationsspråk och ofta som arbetsspråk. Detta är den nödvändiga förutsättningen för teknikens och vetenskapens internationalisering, och goda engelskkunskaper hos anställda och studenter är därför väsentligt. Men goda svenskkunskaper behövs också i det dagliga arbetet, inom utbildningen och i kontakterna med det omgivande samhället. KTH ska inte medverka i en utveckling mot svenskan som lågspråk och engelskan som högpråk. Båda språken behövs.

Såväl studenter som lärare kan ha brister i allmänvetenskapligt ordförråd och konstruktions-, meningsbyggnads- och stilmönster för vetenskaplig svenska. Det kan leda till att inte ens populärvetenskapliga diskussioner kan föras på svenska. Sådana domänförluster för svenskan kan få konsekvenser för universitetets kontakter, för folkbildningen och i förlängningen för demokratin. De kan också påverka utbildningen av lärare inom skolsystemet. För att motverka en sådan utveckling bör KTH uppmärksamma frågan om vetenskaplig svenska inom utbildningen och främja utveckling av svensk terminologi inom sina verksamhetsområden.

2.4 KTH och mångfalden

Den ökade mångfalden inom KTH är positiv ur social, kulturell och verksamhetsmässig synvinkel. Samtidigt sätter språket upp begränsningar för integrationen mellan svenskspråkiga och icke-svenskspråkiga anställda. Många internationella doktorander, postdoktorer och gästforskare kan uppleva ett utanförskap med få sociala kontakter på arbetsplatsen utöver de närmaste medarbetarna. Lärare som inte kan svenska har svårt att uppfylla befordringskraven och är normalt inte aktuella för ledningsuppdrag. KTH kan motverka detta genom att minska barriärer som sätts upp av språket.

Integration handlar även om integration inom det svenska samhället och på den svenska arbetsmarknaden. För att hantera detta ska KTH underlätta för internationella studenter, doktorander, lärare och forskare att skaffa sig de språkliga förutsättningar som krävs för att kunna etablera sig permanent i Sverige. Ännu viktigare är hög ambitionsnivå hos samtliga anställda, när det gäller mottagande och integration i verksamheten.

2.5 KTH och språklagen

Från 2009-07-01 gäller en ny språklag. Den slår bland annat fast att svenska är huvudspråk i Sverige, att språket i offentlig verksamhet ska vara svenska och att det ska vara värdat, enkelt och begripligt. Vidare har myndigheter ett särskilt ansvar för att svensk terminologi inom deras olika fackområden finns tillgänglig, används och utvecklas. KTH ska givetvis följa språklagen. KTH menar att språkpolicy är ett hjälpmedel både för att uppfylla språklagen och att utvecklas till ett flerspråkigt universitet.

3. Övergripande mål

KTHs språkpolicy ska ge ett ökat språkligt medvetande hos studenter och personal vid KTH och vara ett hjälpmedel i KTHs strävan att utvecklas till ett flerspråkigt universitet.

3.1 Hög språklig kvalitet

KTHs kontakter med studenter, forskare och samhälle ska hålla hög språklig kvalitet.

3.2 Studenters språkliga kompetens

3.2.1 Studier på grundnivå

KTHs strävan är att studenter när de examineras på grundnivå (kandidatexamen eller högskoleingenjörsexamen) har utvecklat en viss grad av fackspråkskompetens i huvudsak på svenska och passiv fackspråkskompetens på engelska. Undantag kan göras för engelskspråkiga program på grundnivå.

3.2.2 Studier på avancerad nivå

Ambitionen är att examinerade civilingenjörer och arkitekter, som antagits med svenska som grundläggande behörighet, har utvecklat fackspråkskompetens på både svenska och engelska, det vill säga är parallellspråkiga. Internationella studenter, som antagits utan detta behörighetskrav, bör ha utvecklat i huvudsak engelsk fackspråkskompetens. Beroende på undervisningsspråk kan de även ha utvecklat viss svensk fackspråkskompetens.

3.2.3 Studier på forskarnivå

Forskarstuderande ska normalt när de examineras kunna kommunicera sitt ämne på både svenska och engelska. Undantag kan göras för icke-svenskspråkiga studenter, som ska kunna kommunicera sitt ämne på engelska.

3.3 Lärares och forskares språkliga kompetens

I sin undervisning ska KTHs lärare kunna kommunicera effektivt och på hög nivå muntligt och skriftligt på antingen svenska eller engelska och helst på båda språken. En god förståelse av svenska i tal och skrift underlättar deltagande i universitetets inre arbete och ger en bas för dialog med det omgivande samhället. På samma sätt är god förståelse av engelska en förutsättning för att kunna delta i vetenskapssamhället.

3.4 Mångspråkig utbildning

KTH ska ha ett balanserat utbud av svenskspråkiga och engelskspråkiga kurser och utbildningar. Dessutom ska studenterna uppmuntras att lära sig andra främmande språk.

3.5 Svenskt och engelskt fackspråk

Svenskt fackspråk ska skapas och vidmakthållas inom alla KTHs forsknings- och utbildningsområden vid sidan av det engelska fackspråket.

4. Ställningstaganden och handlingsplan

4.1 Administrativt språk

KTHs administrativa språk är svenska. Verksamheten på KTH styrs av lagar och förordningar på svenska och alla lokala beslut ska formuleras på svenska. KTHs strävan är att engelska översättningar ska finnas på alla viktiga strategiska och rättsligt bindande dokument. Dessa dokument ska ses som översättningar utan rättsverkan.

4.2 Hög språklig kvalitet

KTHs främsta språkliga mål, hög språklig kvalitet, ska uppnås som en integrerad del i all utbildning och beaktas fortlöpande i allt arbete. Det ska relateras och anpassas till varje utbildning. KTH ska uppmuntra till en fortlöpande diskussion av språkfrågor inom universitetet. KTHs kontakter med det omgivande samhället (framträdanden i massmedia, föredrag, populärvetenskapliga artiklar) ska ske på klart, enkelt och begripligt språk.

4.3 Medvetna språkval

KTHs val av språk i sitt arbete ska relateras till den målgrupp som avses. I kommunikation med svensktalande personer och svenska instanser utanför högskolan bör svenska användas. Information som vänder sig till såväl svensktalande som icke svensktalande bör föreligga på svenska och engelska (och gärna på andra språk). KTH bör etablera metoder för språkgranskning och översättning av svenska och engelska texter och om möjligt avsätta resurser för detta arbete.

Teknisk utrustning och webbaserade plattformar för undervisning bör vara anpassade för både svenska och engelska. KTHs webbplatser ska tillhandahålla grundläggande information på såväl svenska som engelska och därtill gärna på andra språk, och programmeras så att ett interaktivt val av språk är möjligt på flerspråkiga webbplatser.

4.4 Studenternas parallellspråkiga kompetens

Studenters språkliga kompetens är viktig både för förståelse och för tankeutbyte. Genom parallell användning av svenska och engelska i KTHs ingenjers- och arkitektutbildningar stärker studenterna sina kunskaper i engelska. Samtidigt tillägnar de sig god svensk terminologi, vilket är en förutsättning för att de ska kunna kommunicera inom ämnet på svenska. KTH bör därför sträva efter att det ska finnas både svenska och engelska inslag i dessa utbildningsprogram och deras kursutbud. I utbildning på forskarnivå ska på samma sätt moment förekomma på båda språken i en utsträckning som gör det möjligt att nå målet parallellspråkighet.

4.5 Studenternas kommunikativa kompetens

Studenterna på alla nivåer ska ges tillfälle att systematiskt träna skriftlig och muntlig kommunikation, på såväl svenska som engelska, med återkoppling från lärare också med avseende på språk. För att återkopplingen till studenterna ska hålla hög kvalitet ska lärare erbjudas fortbildning i språklig bedömning.

4.6 Språkverkstad

För att nå språkmålen ovan behövs en systematisk verksamhet som inriktas mot språkstöd. Resurser bör avsättas för en språkverkstad som ger hjälp med till exempel rapportskrivning och muntliga presentationer.

4.7 Tvåspråkig utbildning

Under utbildning på kandidatnivå bör huvuddelen av undervisningen vara på svenska, med inslag på engelska eller annat språk i form av läroböcker eller föreläsningar för att förbereda studenterna inför större inslag av engelska senare i utbildningen.

Utbildning på avancerad nivå ska normalt ges på engelska. Studenter på avancerad nivå och även på forskarnivå som inte talar svenska bör beredas tillfälle att lära sig svenska parallellt med sina ämnesstudier.

4.8 Examination

Examination är myndighetsutövning. Studenter ska därför alltid ha rätt att vid examination lämna sina svar på svenska, om inte provet avser kunskaper i språk och språklig terminologi, oberoende av vilket språk som huvudsakligen använts i undervisningen.

Inom forskningen är det gängse vetenskapliga språket engelska och avhandlingar vid KTH skrivs i regel på engelska. Disputationer vid KTH genomförs därför normalt på engelska.

4.9 Anställdas språkliga kompetens

Språklig kompetens är en viktig faktor i kommunikationsförmågan. KTHs strävan är att alla tillsvidareanställda ska förstå talad och skriven svenska tillräckligt bra för att kunna ta del av beslut och information samt delta i det interna arbetet, liksom det är självklart att alla lärare och forskare ska behärska engelska tillräckligt bra för att kunna delta i den vetenskapliga kommunikationen. Nyanställda som inte behärskar svenska språket ska erbjudas utbildning i svenska.

4.10 Sammanfattningar av avhandlingar

Varje examensarbete på grundnivå och avancerad nivå, licentiatavhandling och doktorsavhandling som skrivs på engelska ska ha en svensk sammanfattning. På samma sätt ska varje avhandling som skrivs på svenska ha en engelsk sammanfattning.

4.11 Docentföreläsningar på svenska

För att främja utvecklingen och spridningen av svenska facktermer och för att ge svenskspråkiga forskare träning på att presentera sin forskning på svenska rekommenderas de hålla docentföreläsningen på svenska, om det inte finns skäl att använda annat språk.

4.12 Svenskt fackspråk

KTHs ansvar för att svenska facktermer skapas och vidmakthålls delas med alla andra lärosäten i Sverige. Genom doktorsavhandlingars svenskspråkiga sammanfattning och svenskspråkiga docentföreläsningar kommer svenska facktermer att skapas, användas och bli kända. KTH bör stödja det terminologiska arbete som bedrivs på nationell nivå i Sverige. Läromedel på svenska är av betydelse också för att skapa och vidmakthålla facktermer. Lärare bör sträva efter att i sin undervisning på svenska använda och lära ut svenska facktermer och i samarbete med kolleger inom och utanför KTH skapa svenska facktermer för nya företeelser.

Källor och referenser

Airey, John, Science, Language, and Literacy: Case Studies of Learning in Swedish University Physics, doktorsavhandling, Uppsala universitet, februari 2009.
<http://www.sprakforsvaret.se/sf/fileadmin/PDF/Airey.pdf>

Engelska - en samtalsguide om kunskap, arbetssätt och bedömning, Myndigheten för skolutveckling, 2008.

Engelska i åtta europeiska länder. En undersökning av ungdomars kunskaper i och uppfattningar om engelska i åtta europeiska länder, Skolverket, 2004.

Halldin, Sven, språkgruppen vid Uppsala universitets teknisk-naturvetenskapliga fakultet, professor i hydrologi (personlig kommunikation).

Josephson, Olle, språkrådets förra föreståndare, docent i nordiska språk, Stockholms universitet (personlig kommunikation).

Lim Falk, Maria, Svenska i engelskspråkig skolmiljö. Ämnesrelaterat språkbruk i två gymnasieklasser, doktorsavhandling, Stockholms universitet, december 2008.
http://www.sprakforsvaret.se/sf/fileadmin/PDF/Lim_Falk.pdf

Mourad, Alia-Maria, Elever med annat modersmål än svenska och engelska, examensarbete, Malmö högskola, 2004.
<http://dspace.mah.se:8080/bitstream/2043/1624/1/Examensarbete.pdf>

Sammanställning av artiklar om svenska kontra engelska som vetenskapligt språk på Sveriges universitet och högskolor.
<http://www.sprakforsvaret.se/sf/index.php?id=389>

Språkpolicy för Lunds Tekniska Högskola, 2009.
http://www.lth.se/fileadmin/lth/english/internationella/filer/Spraakpolicy_SLTH.pdf

Språkpolicy för Göteborgs universitet, 2006.
http://www.gu.se/digitalAssets/761/761268_sprakpolicy_gu06.pdf

Språkprinciper för Helsingfors universitet, 2007.
http://www.helsinki.fi/inbrief/strategy/HYn_kieliperiaatteet.pdf

Språklagen, 2009.
<http://www.sprakradet.se/4819>

Teknisk-naturvetenskapliga fakultetens språkplan, Uppsala universitet, 2006.
<http://www.teknat.uu.se/sprakgrupp/Sprakplan-antagen-060207.pdf>

Undervisning på engelska ger dåliga resultat, Forskning och framsteg nr 8 2008.
<http://www.fof.se/tidning/2008/8/undervisning-pa-engelska-ger-daliga-resultat>

Undervisning på engelska oftare i Norden än i Europa, Universitetsläraren nr 9 2009.
<http://www.sulf.se/templates/CopyrightPage.aspx?id=9437>

Vetenskapsengelska - med svensk kvalitet? Antologi utgiven av Högskoleverket och Språkrådet, 2008.

Vi behöver forska mer och gnälla mindre, Universitetsläraren nr 17 2009. <http://www.sulf.se/templates/CopyrightPage.aspx?id=10123>